

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БУДІВЕЛЬНОГО ПРАВА

*Куліков Петро Мусійович,
ректор КНУБА, Заслужений працівник освіти України,
лауреат Державної премії в галузі науки і техніки,
доктор економічних наук, професор*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ УКРАЇНИ

Український поступ до цивілізованого співтовариства останнім часом супроводжується динамічними суспільно-політичними процесами, які, з одного боку, призводять до позитивних кількісно-якісних змін, а з іншого – уповільнюють й без того інертний розвиток економіки. Дані тенденції знайшли своє віддзеркалення й у сфері будівельної діяльності, яка займає важливе значення у національній економіці, будучи прямим відображенням фінансового стану в державі. Водночас відкритість суспільних процесів надає широкі можливості для інновацій, упровадження новітніх технологій та динамічного обміну досвідом, що є важливим фактором впливу на розвиток будівництва та архітектури в Україні.

На згадані вище процеси активно впливає правове регулювання, коли в умовах пошуків оптимальних моделей реформування будівельної галузі в Україні законодавче забезпечення здійснює функцію вектору розвитку, що досягається шляхом створення ефективних правових умов з метою підвищення рентабельності, безпечності та високотехнологічності будівництва.

Саме тому наукові дослідження особливостей правового регулювання будівельної діяльності на тлі удосконалення системи законодавства в Україні є пріоритетним напрямом сучасної юриспруденції, чому присвячена дана перша в Україні науково-практична конференція. Необхідно зазначити, що правове регулювання будівельної діяльності включає у своє поле зору не лише юридичні особливості будівництва та архітектури, а й увесь комплекс соціально-економічної

складової цього технологічного процесу. Поєднання двох таких важливих сфер знань як юриспруденція й архітектурно-будівельна діяльність покликане вирішити цілу низку важливих завдань: від удосконалення технологій до забезпечення соціальних потреб здійснення будівельної діяльності. Важливість пошуку вирішення даних завдань зумовлена конкретними суспільними потребами, які виражені у суспільних викликах, що віддзеркалюють сучасні проблеми в економіці, природокористуванні, безпеці на виробництві та загальному техногенному навантаженні на довкілля. Зрештою будівельна галузь в Україні потребує інноваційного імпульсу в умовах євроінтеграційних процесів і саме законодавче забезпечення здатне вирішити ключові проблеми реформування даної галузі.

Дослідження проблем правового регулювання будівельної діяльності значною мірою потребує сучасних доктринальних наукових розвідок, що дозволить концептуалізувати бачення перспектив удосконалення розвитку будівництва. Правова доктрина у сфері будівельних правовідносин лише формується, причому очевидним фактом слід констатувати міждисциплінарний характер юридичного підґрунтя будівництва та архітектури. Зокрема, дані суспільні відносини регулюються нормами міжнародного, конституційного, цивільного, господарського, адміністративного, кримінального права із наявною процесуальною складовою. За таких умов дискусійною, але водночас науково зумовленою постає проблема галузевої відокремленості даного регулювання суспільних відносин в будівельній сфері. На міжгалузевому перетині формується й концептуалізується нова галузь юридичних знань – будівельне право, очевидність чого підтверджується специфікою та окремішністю будівельних правовідносин, які регулюються розпорощеними галузевими правовими нормами. Вочевидь, науково-теоретична концептуалізація теоретичних засад будівельного права сформує понятійно-категоріальний інструментарій, який, окрім галузевого виокремлення, справить визначальний вплив на якість законотворчого процесу, де дефініції, за висловленням Гегеля, є основою розуміння явищ та процесів.

Нормативно-правове забезпечення суспільних відносин в будівельній сфері так само, як й теоретизація, потребує ґрунтовних

науково-практичних рекомендацій. Відсутність кодифікованого нормативно-правового акту у сфері будівництва та архітектури призвела до розбалансованості у регулюванні даних суспільних відносин. На тлі існування будівельних кодексів у окремих штатах США, Будівельного кодексу у ФРН, Містобудівного кодексу у Російській Федерації тощо це засвідчує необхідність систематизації будівельного законодавства. Неузгодженість, колізійність та застарілість законодавчих норм і підзаконних нормативно-правових актів стала реальністю сучасної української будівельної сфери. Дана ситуація призводить до системних правопорушень та правового нігілізму у будівництві, негативно впливає на якість будівельних робіт, правопорушень на усіх стадіях будівельного процесу – від планування до прийняття у експлуатацію будівель і споруд. У таких умовах не завжди прийнятним підходом є інкорпорація іноземного досвіду правового забезпечення системного регулювання будівельних правовідносин, проте окремі положення та принципи є важливим і потрібним прикладом для регулювання, наприклад, екологічні норми. З цих та багатьох інших причин важливим предметом дискусій даної конференції вважаємо пошук оптимальних моделей кодифікації будівельного законодавства, гармонізації будівельних норм із європейськими і світовими стандартами та створення новітнього правового поля для розвитку галузі загалом.

Саме таким станом нормативно-правового регулювання у будівництві зумовлені й сучасні проблеми правозастосовної практики у даній сфері суспільних відносин. Суспільна небезпека динаміки правового нігілізму відображена, окрім загроз життю та здоров'ю людей при порушенні норм будівництва, техногенним навантаженням на природне середовище, фінансовими збитками та соціальними конфліктами. Незаконні забудови стали буденністю, що свідчить про значні прогалини у законодавстві, відсутність встановленої законом відповідальності, яка могла б мати співрозмірний наслідкам правопорушення еквівалент. Дані явища породжені також значними недоліками в управлінні та організації будівельного процесу – наявна потреба удосконалення процедури планування територій, встановлення прозорого порядку проведення експертизи проектів, ліцензування суб'єктів будівництва тощо. Удосконалення законодавчого забезпечення технічної інвентаризації та

паспортизації об'єктів будівництва, коригування інших існуючих нормативів вимагає комплексного правового реформування будівельної сфери.

Ефективність правозастосовної практики у сфері будівництва та архітектури, окрім зазначеного, також потребує підготовки відповідних кваліфікованих кадрів. У Київському національному університеті будівництва і архітектури здійснюється підготовка фахівців за основними напрямками знань у цій сфері, проте очевидною кадровою потребою галузі є фахівці у сфері юриспруденції. Підготовка юристів у сфері будівельної діяльності повинна проводитись у тісному поєднанні із знаннями будівельного процесу, будівельної інженерії, особливостей підготовки архітектурних рішень в будівництві, а також експлуатації об'єктів будівництва. Тому українські вищі навчальні заклади архітектурно-будівельного профілю є тією навчально-науковою базою, де потрібно здійснювати підготовку профільованих у будівельних правовідносинах юристів, котрі ще при навчанні матимуть змогу досягнути практичні аспекти будівельної сфери і матимуть необхідний набір знань і навичок для здійснення професійної правозастосовної практики.

Отже, правове регулювання будівельної діяльності у сучасних умовах державотворення України виступає актуальним напрямом сучасних наукових дискусій у середовищі вчених теоретиків і практиків, юристів, будівельників, суддів, державних управлінців, а також студентського середовища, яке засвоює новітні навички і підходи. Українська практика законодавчого забезпечення будівельної діяльності є ґрунтом для упровадження сучасних ефективних моделей, у основі яких мають бути закладені практичні реалії сучасних будівельних правовідносин.